

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/195103,W-Kielcach-odbyla-sie-gala-XII-edycji-nagrody-Swiadek-Historii-dla-województw-ma.html>
09.05.2024, 03:07

W Kielcach odbyła się gala XII edycji nagrody Świadek Historii dla województw małopolskiego i świętokrzyskiego

Mariusz Kowalski, Paweł Kurtyka, Andrzej Róg, Krzysztof Witkowski, Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń UKEN oraz krakowski oddział Związku Sybiraków - oto laureaci tytułów Świadek Historii dla Małopolski i Świętokrzyskiego w 2023 r. 18 grudnia, podczas uroczystości w Filharmonii Świętokrzyskiej w Kielcach, prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył nagrody wyróżnionym osobom i instytucjom.







W 2023 r. Kapituła Nagrody, której przewodniczy prezes IPN, postanowiła nagrodzić cztery osoby oraz dwie instytucje, szczególnie zasłużone dla upamiętniania historii narodu polskiego w regionie oraz wspierające pion edukacyjny Instytutu w dziele edukacji historycznej na obszarze działania Oddziału IPN w Krakowie i Delegatury IPN w Kielcach.

- Jesteście państwo ludźmi, którzy mają odwagę nosić brzemień odpowiedzialności i przemawiać w imieniu tych, których już nie ma. Stać się głosem świata, który minął. Upominać się o bohaterów, których zamordowano, a którzy mieli nam tak wiele do przekazania. Mieli zostać „wycięci” z narodowej wspólnoty pamięci, ale wy upominacie się o nich, za co serdecznie dziękuję. [...] Stajecie się dzisiaj dla współczesnych Polaków głosem prawdy o polskiej historii – zwrócił się do laureatów prezes IPN dr Karol Nawrocki.

W gali wzięli udział m.in. szef Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Józef Kasprzyk, prezydent Kielc Bogdan Wenta oraz przedstawiciele władz IPN: zastępca prezesa dr Mateusz Szpytma, dyrektor krakowskiego oddziału dr hab. Filip Musiał i naczelnik kieleckiej delegatury dr Robert Piwko.

Mariusz Kowalski

Ur. 1968, Kielce. Posiada wykształcenie historyczne i ekonomiczne. Jest pasjonatem i badaczem historii oraz tradycji oręża polskiego. Od 1975 r. był członkiem, a potem instruktorem ZHP. Od 1982 r. drużynowy pierwszej w Polsce drużyny harcerskiej, która przyjęła imię 13. Pułku Ułanów Wileńskich, przewodniczący Komisji Rewizyjnej Chorągwi Kieleckiej ZHP. Kapral 6. Brygady Powietrznodesantowej, obecnie plutonowy 10. Świętokrzyskiej Brygady Obrony Terytorialnej im. mjr. Kaszyńskiego ps. „Nurt”, instruktor wyszkolenia, dowódca sekcji lekkiej piechoty. Członek Związku Polskich Spadochroniarzy Oddział Kielce, Związku Żołnierzy Wojska Polskiego. Aktywnie współpracuje z Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach. Posiada stopień chorążego Kawalerii Ochotniczej. Pełni obowiązki wiceprezesa Fundacji i szefa Kieleckiego Ochotniczego Szwadronu Kawalerii im. 13. Pułku Ułanów Wileńskich. Z jego inicjatywy w Kielcach wmurowano dwie tablice pamiątkowe: pierwszej potyczki ułanów na szlaku do Niepodległej „siódemki Beliny-Prażmowskiego” z pododdziałami carskich kozaków w Kielcach 12 sierpnia 1914 r. oraz 100-lecia powstania 13. Pułku Ułanów Wileńskich.

Jest inicjatorem i współautorem corocznego projektu skierowanego do uczniów szkół z Kielc i woj. świętokrzyskiego (realizowany od 18 lat), promującego postawy patriotyczne i proobronne, prezentującego historię WP, zasady ochrony symboli narodowych, honoru i godności munduru wojskowego. Udziela się jako uczestnik kwest na ratowanie zabytków kieleckich cmentarzy, jest też autorem scenariuszy widowisk historycznych, bierze udział w organizacji pokazów i inscenizacji rocznicowych. Opracowuje materiały do okolicznościowej gazety „Kuryer Kielecki”, publikuje artykuły o tematyce historycznej, wojskowej, proobronnej w czasopiśmie „Nowy Przegląd Kawaleryjski”, „Szabla i Koń”, „Głos Weterana i Rezerwisty”, „Wileński Kwartalnik dla Polaków »Nasz czas«”, „Goniec Kresowy”

oraz „Polska Zbrojna”.

Paweł Kurtyka

Ur. 1989, Kraków. Założyciel Stowarzyszenia Studenci dla Rzeczypospolitej (2010), uczestnik strajku głodowego działaczy opozycji antykomunistycznej w obronie nauki historii w polskich szkołach średnich (2012), założyciel Fundacji im. Janusza Kurtyki, której zadaniem jest promocja Rzeczypospolitej Polski w kraju i za granicą. Kieruje projektem Biblioteka im. Janusza Kurtyki (kilkanaście tysięcy tytułów z zakresu mediewistyki, historii najnowszej, historiografii, kultury i sztuki). Wraz z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego zainicjował Studium Podyplomowe „Dyplomacja publiczna w obszarze polityki pamięci dla absolwentów szkół wyższych. Rozpoczął organizację Rajdów Śladami Bohaterów, których celem jest upowszechnianie wiedzy o ludziach walczących o wolność i niepodległość Polski w XX wieku (m.in. Rajd Śladami Żołnierzy Wyklętych). Inny jego projekt to „Ziarna historii”, którego celem jest popularyzowanie polskiej historii wśród Polonii oraz Amerykanów, a także stworzenie sieci organizacji polonijnych, mających systematycznie budować wizerunek Rzeczypospolitej za granicą.

Andrzej Róg

Ur. 1958, Kraków. Aktor, autor tekstów, reżyser i wokalista, twórca spektakli. W czasie studiów należał do NZS, po wprowadzeniu stanu wojennego kolportował podziemną prasę i ulotki. W lutym 1981 r. brał udział w studenckim strajku okupacyjnym w Collegium Novum UJ. Działał w sekcji aprowizacji, dostarczającej żywność dla strajkujących. Odznaczony Brązowym Medalem Zasłużony Kulturze – Gloria Artis oraz odznaką Honoris Gratia. Wśród jego dokonań artystycznych należy wyróżnić organizowane cyklicznie od 2012 r. koncerty „Siła Miłości”, poświęcone pamięci więźniarek niemieckiego obozu koncentracyjnego dla kobiet Ravensbrück oraz ich twórczości poetyckiej. Patronką i uczestniczką projektu była zmarła w tym roku dr Wanda Póltawska. Koncerty odbyły się z Krakowie, Warszawie, Lublinie i Zakopanem, wydano także album „Siła Miłości” (w języku polskim, angielskim i niemieckim).

Krzysztof Witkowski

Ur. 1956, Kielce. Jest znanym kieleckim społecznikiem zaangażowanym w krzewienie wiedzy o żołnierzach Wojska Polskiego okresu międzywojennego oraz czasu okupacji niemieckiej i sowieckiego zniewolenia. Wnuk legionisty – st. sierż. Jana Witkowskiego, żołnierza 4PPLP i 4PPLeg., weterana bitwy pod Jastkowem. Od blisko 30 lat prywatnie działa na rzecz podtrzymywania pamięci o miejscach w Kielcach i okolicy, z którymi wiążą się szczególne historie. Prowadzi archiwum, dokumentując i utrwalając wspomnienia świadków historii – uczestników wydarzeń z czasów okupacji. Od lat propaguje wiedzę na temat bohaterów zamachu na szefa siatki konfidentów kieleckiego gestapo – Franza Wittka. We

współpracy z Wydziałem Historii UJK w Kielcach oraz IPN i Światowym Związkiem Żołnierzy AK zorganizował konferencję poświęconą tamtemu wydarzeniu.

Od kilku lat prowadzi Stowarzyszenie Pamięci Narodowej „Czwartak” w Kielcach, zrzeszające osoby pamiętające okres okupacji niemieckiej i sowieckiej, które jako świadkowie historii dzielą się swoją wiedzą z młodzieżą. Kielczanom znany jest z akcji oznaczania okolicznościowymi plakietkami mogił bohaterów obu wojen światowych na kieleckich i regionalnych nekropoliach (kilkaset plakietek). Z jego inicjatywy osadzeni w kieleckim areszcie śledczym co roku porządkują cmentarze, a młodzież szkolna wykonuje wiązanek i dekoruje groby osób zasłużonych. W 2018 r. wystąpił do prezydenta Kielc o upamiętnienie gen. Bolesława Roi w miejscu jego śmierci, w niemieckim obozie koncentracyjnym KL Sachsenhausen. Jest współautorem koncepcji pomnika, w którego powstanie zaangażowali się liczni społecznicy, a IPN i miasto Kielce doprowadziły projekt do finału 1 maja 2022 r.

Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Od 2011 r. zajmuje się profesjonalnym dokumentowaniem tzw. przymusowych migracji ludności polskiej, w tym zesłańców na Sybir. Jest to instytucja ogólnouczelniana o charakterze naukowo-dydaktycznym i badawczym. W jej skład wchodzi jednostka badawcza, archiwum, biblioteka i muzeum. W oparciu o zbiory Centrum powstaje także jednostka pod nazwą Droga do Wolności – Muzeum im. gen. Władysława Andersa – muzeum w organizacji wraz z akademickim Parkiem Edukacyjnym „Drogi do Wolności”. Pracami Centrum kieruje dr hab. prof. UKEN Hubert Chudzio. Do zadań Centrum należy m.in. prowadzenie badań naukowych w zakresie przymusowych migracji, wydawanie publikacji i materiałów naukowych, kształcenie i rozpowszechnianie wiedzy o przymusowych migracjach, utrwalanie wspomnień świadków historii, współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami, w tym ze Związkami Sybiraków.

Krakowski Oddział Związku Sybiraków

Został założony w 1989 r. przez spontanicznie zgłaszające się osoby. Pierwsze spotkanie odbyło się w auli ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Reaktywowano Związek Sybiraków, powstały w 1928 r. Członkami organizacji są zesłańcy Sybiru, deportowani z ziem wschodnich RP w lutym, kwietniu i czerwcu 1940 r. oraz czerwcu 1941 r., a także Polacy, głównie AK-owcy, wywiezieni w głąb Związku Sowieckiego w latach 1944-1956. Związek liczył kiedyś około 2500 osób, obecnie ponad 200. Są to głównie dzieci osób wywiezione podczas II wojny światowej oraz potomkowie Polaków deportowanych w latach 1933-1936, powracający do Polski głównie z Ukrainy i Kazachstanu.

Losy niektórych członków organizacji zostały spisane i wydane w 18 publikacjach „Tak

było... Sybiracy”. Aktualności zamieszczane są w Informatorze Związku Sybiraków „Sybirak”. Krakowscy Sybiracy prowadzą prelekcje dla młodzieży szkolnej, studentów i innych środowisk. Zorganizowali kilka wystaw. Oddział prowadzi stronę internetową, która stanowi źródło wiedzy dla młodzieży przygotowującej się do olimpiad i konkursów. Z inicjatywy organizacji ufundowane zostały tablice pamiątkowe w kościele kapucynów w Krakowie, w klasztorze karmelitów bosych w Czernej i na pl. o. Studzińskiego w Krakowie. Przedstawiciele Związku uczestniczą czynnie ze swoim sztandarem w patriotycznych uroczystościach na terenie Krakowa.

Laureaci nagrody Świadek Historii z lat poprzednich

- **2012** – ks. Kardynał Franciszek Macharski, Stanisław Malara, Paweł Perchel, Adam Roliński, ppłk. Jerzy Wesołowski, Władysław Skalski (pośmiertnie)
- **2013** – Kazimierz Cholewa, Andrzej Jankowski, Józef Jarno, Anna Łakomiec, ks. Władysław Palmowski, Bogusław Sonik, Zofia Dubjelova (pośmiertnie)
- **2014** – Stanisław Handzlik, Małgorzata Janiec, Tadeusz Kowalczyk, Zbigniew Paliwoda, Andrzej Szkaradek, Pelagia Potocka (pośmiertnie)
- **2015** – Jan Banaśkiewicz, Michał Siwiec-Cielebon, Wojciech Grzeszek, Robert Mazur, Wacław Szacoń, Stanisław Szuro
- **2016** – Tadeusz Bieńkiewicz, Jadwiga Duda, Wojciech Lubawski, Wojciech Narębski, Danuta Żbikowska, Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Kielcach
- **2017** – Stanisław M. Jankowski, Karol Tendera, Aleksandra Szemioth, Ryszard Majdzik, Zofia Wieczorek-Nowak, Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury” – „Nurt”
- **2018** – Wanda Póltawska, Amelia Dunin, Jerzy Bukowski, Antoni Wiatr, Józef Wieczorek, Wojciech Zapała
- **2019** – Adrienne Körmendy, Jolanta Kulińska, Urszula Oettingen, Janusz Baster, o. Jerzy Pająk OFM Cap, Stowarzyszenie NZS 1980
- **2020** – dr Maria Żychowska, ppłk dr Janusz Kamocki „Mamut”, ppłk Janusz Sermanowicz „Dyzma”, Jacek Smagowicz, Jerzy Giza, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu
- **2021** – Jerzy Basiaga, Andrzej Kostrzewski, Łukasz Łaganowski, Zbigniew Stanisław Siekański, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Sączu, Towarzystwo Przyjaciół Nowej Słupi
- **2022** – Krystian Brodacki, Marek Godlewski, kpt. Stanisław Pazurkiewicz, Danuta Szegda-Pestka, Fundacja Pobliskie Miejsca Pamięci Auschwitz-Birkenau (Brzeszcze), Zespół Szkół nr 2 im. Sybiraków w Nowym Sączu

